

Muslim anmelder biskops bog

Er det den samme Gud? Dette spørgsmål er blevet diskuteret intenst det seneste halve år oven på biskop Niels Henrik Arendts udgivelse af bogen ”Er det den samme Gud?”. Mange kristne stemmer har blandet sig i debatten, og mange forskellige svar er blevet givet¹.

Af Ph.D Safet Bektovic²

Religioner karakteriseres ved en specifik opfattelse af Gud, og religiøse mennesker tror altid på Gud/det absolutte på en bestemt måde. Kristne tror således ikke bare på Gud, men på den treenige Gud. Dette er udgangspunktet for Niels Henrik Arendt (NHA) når han i sin bog ”Gud i kristendommen og andre religioner” diskuterer gudsbegreber på tværs af religioner og problematiserer påstanden om, at det drejer sig om den samme Gud.

Gud som sådan er ikke de kristnes ejendom, men det er derimod forståelsen af Kristus som den inkarnerede Gud. Et sådant udsagn vil da heller ikke være et problem for en ikke-kristen, idet kristendom netop handler om forståelsen af og troen på Kristus. NHA går imidlertid videre og fremhæver, at Gud – som er ”større end kristendommen” – alligevel ikke er større end Kristus.

Det at sætte lighedstegn mellem Gud og Kristus er en selvfølge for NHA, og netop dermed åbner han for en diskussion af forholdet mellem de forskellige gudsbilleder og af forholdet mellem Gud og mennesket. Det er ikke i sig selv problematisk at påstå, at man har en sand forståelse af Gud, men i en situation hvor der er andre, som har en anden forståelse, skulle man prøve at finde ud af, om der er fælles universelle

¹ Da spørgsmålet kun vanskeligt kan betragtes som et udelukkende internt anliggende blandt kristne og i kirken, har stiftssamarbejdet ”Folkekirke og Religionsmøde” spurgt et menneske med en anden tro om at forholde sig til og anmelde bogen. På den måde bringes dette vigtige spørgsmål ind i en (religionsteologisk) samtale blandt troende mennesker.

² Lektor ved Center for Europæisk Islamisk Tænkning, Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

kriterier ud fra hvilke, det er muligt at vurdere hvis forståelse, der er mest korrekt. Det er en vanskelig for ikke at sige umulig opgave, men man må alligevel tage den op, for ellers bliver vi stående på vores eksklusive positioner uden mulighed for at føre en åben og frugtbar teologisk samtale.

NHA stiller sig positiv til denne samtale, eller som han udtrykker det: denne ”kamp om sandheden i religionerne”. Ifølge ham udgør religiøs mangfoldighed – hvor guds-begrebet står i centrum – en relevant teologisk udfordring, og refleksion over denne mangfoldighed kan være til gavn for interreligiøs kommunikation. For NHA gælder det også om at tage andre religioner ”alvorlig” og være åben over for muligheden af, at den anderledes troende kan have ret³.

Her ligger der imidlertid både en ærlighed og en fare: ærlighed over for Guds storhed og et andet menneskes tro og fare for at drage endegyldige konklusioner ved at tage udgangspunkt i teologiske ligheder og forskelle. Religionerne er nemlig større end deres teologier, og de samme elementer har ikke nødvendigvis den samme betydning i de forskellige religioner. Selv i religioner med en personlig Gud som jødedom, kristendom og islam, kan der være afgørende forskelle i forbindelse med gudsforståelsen. F.eks. har en teologisk refleksion over Guds væsen en afgørende betydning i kristendommen, mens det i islam er forståelsen af Guds vilje og lov, der er det centrale. Udgangspunktet for de kristne er således forståelsen af Jesus Kristus, mens det i islam er forståelsen af Guds transcendens. Dermed ikke sagt, at gudsbegrebet i kristendommen kun handler om Guds konkrete historiske indtræden i denne verden, eller at gudsbegrebet i islam er en tør abstraktion uden plads til de nære relationer mellem Gud og mennesket. Begge gudsbilleder er mere komplekse, og forståelsen af henholdsvis treenighed og enhed fører ikke nødvendigvis til afvisning af hinandens gudsbilleder.

Man skal også være opmærksom på, at enhver teologi, inklusive den kristne og den muslimske, er betinget af historien og af kulturtraditioner, og er som sådan ikke guddommelig. Der er altid en forskel mellem hvad Gud selv ved om sig selv og hvad vi ved om Gud. Dette gælder også når vi tager udgangspunkt i hellige skrifter som autoritative kilder til fortolkning af Gud og gudsforholdet.

Ligesom muslimske apologeter henviser NHA også til det sted i Koranen⁴, hvor det siges, at islam er den bedste religion og sætter det i forhold til et mere åbent kristent syn, som så fører ham til den konklusion, at kristendommen er mere inklusiv end islam. Rent faktisk gradbøjer Koranen ikke Guds åbenbaring, dvs. tilskriver Muhammeds åbenbaring højere værdi end de tidligere åbenbaringer. Den gøres blot til den sidste og endegyldige. Koran-stedet udtrykker et opgør mellem islam som underka-

³ *Er det den samme Gud*, p. 116

⁴ *Koranen*, 3:110

stelse under den ene transcendent Gud imod afgudsdyrkelse, hvor det understreges, at islam (som en universel tro på den transcendent Gud) er overlegen i forhold til forskellige former for polyteisme. Og der tages ikke andre monoteistiske religioner med i betragtning. Ej heller påstås det, at islam er bedre end kristendommen eller jødedommen.

Dog påpeger NHA, at pointen ikke består i, om den ene religion er moralsk overlegen i forhold til den anden, men i spørgsmålet om den ene religion er mere sand end den anden. Her bevæger vi os på det kognitive plan og må støtte os til egen logik. Og selvom menneskelig logik hverken er guddommelig eller neutral, giver det alligevel mening at sammenligne og vurdere forskellige religiøse bekendelser. I takt med denne tankegang stiller NHA også spørgsmålet, om hvorvidt to modstridende gudsbe- kendelser kan være lige sande. Konkret spørger han, om den kristne bekendelse af Jesu korsfæstelse og den muslimske afvisning af samme begge kan være sande. Da disse to bekendelser ekskluderer hinanden, må et logisk svar være Nej. Begge dele kan ikke være rigtige, og det gør også en forskel, hvorvidt man går ud fra, at Jesus blev korsfæstet, som de kristne gør, eller om man påstår, at han alligevel ikke blev korsfæstet, som muslimerne tror. I sådan en situation søger mange troende kristne og muslimer tilflugt i et statement om, at mit gudsbegreb – hvad enten der er tale om den treenige eller den ene (Ahad) Gud – svarer til Guds eget begreb om sig selv, som han har åbenbaret.

Uanset hvor klare teologiske meninger om Gud kristne og muslimer har, kan de ikke udtømme Gud. Gudsbegrebet som en definition på Gud er menneskeskabt, og den evige Gud forbliver et mysterium. Begrebstænkning er mennesket iboende, men tro handler ikke kun om operationalisering af teologiske begreber, men også om følelser, erfaringer, forestillinger og intuition. Og så bygger troen ikke på viden og logisk konsistens, men udtrykker netop det, den er - tro. Selv inden for den samme religion findes der selvmodsigende udsagn. Ifølge den traditionelle kristne lære er Gud alle menneskers skaber og frelser, men samtidig fastholder mange kristne teologer, at mennesket kun kan blive frelst ved troen på Jesus som Guds inkarnation, hvilket betyder at størstedelen af menneskeheden (de der har levet før Jesus og udenfor kristendommen) er ekskluderet. Den slags dogmatiske statements, som islam også kender til, giver anledning til en refleksion over forskellen mellem den absolutte Guds sandhed og den menneskelige teologiske sandhed.

Jeg kan kun være enige med NHA i, at vi – som troende og tilhængere af forskellige religiøse traditioner – ikke har et neutralt ståsted i forhold til Gud. I stedet for at argumentere for, om vi tror eller ikke tror på den samme Gud, idet vi tilsyneladende har forskellige gudsopfattelser, bør vi med NHAs ord sige, at vi ”bekender noget dybt forskelligt om Gud”⁵. Dette kan være et godt udgangspunkt for en religionsteologisk

⁵ *Er det den samme Gud*, p. 131

samtale, der flytter fokus fra gudsbegreb til menneskets vidnesbyrd, og sætter hvad det vil sige at vidne om Gud som henholdsvis kristen og muslim i relief. Indholdet af NHAs bog er yderst relevant stof for enhver, der ønsker at reflektere over denne problemstilling.

*”Er det den samme Gud?” af biskop Niels Henrik Arendt
Unitas Forlag, 2009*